

Förenklingar av handelsprocedurer – ett sätt att stödja utvecklingsländers export

Begreppet handelsprocedurer används för att beskriva alla de administrativa steg som måste uppfyllas då en vara handlas internationellt. Förenklingar av handelsprocedurer (eng. *trade facilitation*) kan vara ett viktigt sätt att minska hinder för världshandeln. I denna policy brief visas att man med hjälp av förenklade handelsprocedurer kan uppnå en ökad och diversifierad export från låg- och medelinkomstländer.

- Hur effektiva olika länders import- och exportprocedurer är kan mätas genom att undersöka hur lång tid det tar för företag att uppfylla dem. Denna tid skiljer sig kraftigt åt bland EU-länder; medan det tar 5 dagar att uppfylla alla importprocedurer i Danmark tar det hela 25 dagar i Grekland. Globalt sett är skillnaderna ännu större.
- Effektiviseringar av handelsprocedurer har en positiv effekt på både exportvolymen och mängden varor som handlas internationellt, och effekten tycks särskilt stark för differentierade varor.
- Om alla EU-länder fick lika effektiva handelsprocedurer som de i nuläget bästa länderna har skulle det genomsnittliga landet i omvärlden öka sin totala export till EU med 20 procent.
- Samma reform av EU-ländernas importprocedurer skulle samtidigt öka graden av exportdiversifiering bland (ett urval av) utvecklingsländer med 15 procent.

Fokus på handel för att minska fattigdom

Trots ett starkt fokus på fattigdomsbekämpning under de senaste decennierna lever en stor andel av världens befolkning fortfarande under mycket knappa förhållanden. Även om forskningen inte kan erbjuda en enskild och tydlig lösning på det problemet så råder det konsensus kring att det för det första är svårt att minska fattigdom utan att ta hjälp av ekonomisk tillväxt och, för det andra, att ett sätt att uppnå ekonomisk tillväxt är att satsa på ökad internationell handel. Ett viktigt redskap för att öka och diversifiera exporten från låg- och medelinkomstländer är förenklingar av så kallade handelsprocedurer.

Handels- procedurer utgör ett hinder för internationell handel

En typ av icke-tariffära handelshinder som fått allt mer uppmärksamhet internationellt de senaste åren är så kallade handelsprocedurer. Begreppet handelsprocedurer täcker egentligen alla administrativa steg i handelskedjan från säljare till köpare som ett importerande eller exporterande företag måste genomgå, men fokus läggs ofta på själva tullprocedurerna. Dessa kan utgöra hinder för handeln exempelvis genom att tullmyndigheterna har omfattande krav på komplicerad och ibland överflödigt dokumentation, att modern teknik som kan underlätta arbetet inte används, eller att personalen är dåligt utbildad. Det är viktigt att påpeka att det inte bara är i det importerande landet det finns procedurer som måste uppfyllas. Även det exporterande landet tenderar att kräva dokumentation, inspektioner och så vidare, och dessa utgör också ett hinder för handeln.

Reformer av handelsprocedurer, det vill säga import- såväl som exportprocedurer, kan rent konkret handla om att harmonisera regelverk, att förenkla och standardisera nödvändiga processer och dokumentationskrav, eller att förbättra tillgängligheten till information så att företag och andra involverade parter vet vad som gäller då varor ska passera internationella gränser.

Mått på handels- procedurers effektivitet

För att mäta hur effektiva handelsprocedurer olika länder har, så har den vetenskapliga litteraturen tagit fasta på kopplingen mellan ineffektiva handelsprocedurer och de väntetider de ger upphov till. Med hjälp av surveyundersökningar genomförda av Världsbanken i ett mycket stort antal länder har man fastställt hur lång tid det tar för företag att uppfylla alla nödvändiga procedurer för att importera eller exportera en vara. Ju längre tid det tar, desto mer ineffektiva procedurer har landet och desto större vinster bör det finnas i att effektivisera procedurerna.

Det är värt att notera några begränsningar hos de data som finns tillgängliga. Ett problem är att de inte tar hänsyn till vilken handelspartner varan exporteras till/från. Det betyder att man implicit antar att handelsprocedurerna är de samma oavsett om ett svenskt företag importerar från säg EU-medlemmen Danmark eller exempelvis Angola. Detta är knappast ett realistiskt antagande. Vidare så är den vara som det ställs frågor kring i Världsbankens undersökning av en ganska "oproblematis" art. Den antas till exempel inte kräva kylrum eller andra särskilda lagringsmiljöer, och täcks heller inte av några sanitära, fyto-sanitära eller miljömässiga specialregler.

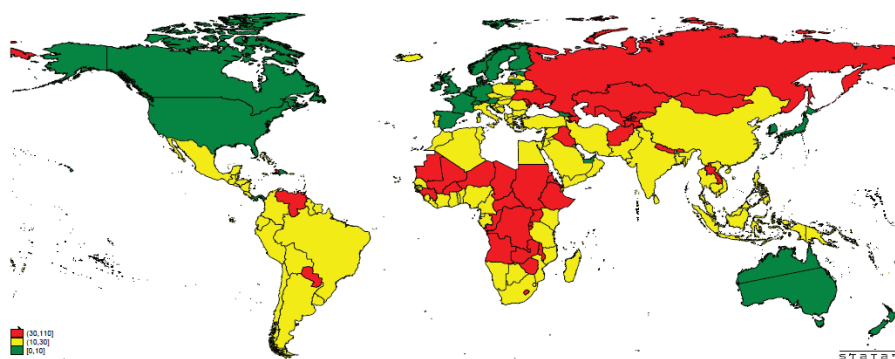
För jordbruksvaror som i allmänhet faktiskt omfattas av de sanitära och fyto-sanitära regelverken som syftar till att skydda människors,

djurs och växters liv och hälsa kan man alltså tänka sig att handelsprocedurerna, och därmed också de väntetider de ger upphov till, är mera omfattande. Samtidigt är det tänkbart att grönsaker, frukter och andra färskvaror tar större skada av tidsödande gränsprocedurer.

Hur effektiva handelsprocedurer har länder?

Figur 1 illustrerar hur lång tid det tar att uppfylla alla nödvändiga exportprocedurer i större delen av världens länder. Länderna med grön färg har de mest effektiva exportprocedurerna; det tar som högst 10 dagar att uppfylla dem. I denna grupp länder ingår stora delar av Europa och Nordamerika men även flera länder i Öst- och Sydostasien har genomfört reformer som avsevärt förkortat tiden det tar att uppfylla procedurerna. I den andra änden av skalan återfinns länderna i rött där det tar mer än 30 dagar (och ända upp till 110 dagar!) att uppfylla exportprocedurerna. Stora delar av Afrika söder om Sahara ingår i denna grupp, liksom exempelvis länder i Centralasien.

Figur 1: Hur effektiva är exportprocedurerna i olika länder?

Datakälla: Världsbanken, Doing Business Database.

Not: Länder indelade i grupper beroende på hur lång tid det tar att uppfylla samtliga exportprocedurer. Länder i grönt: 0-10 dagar, länder i gult: 11-30 dagar, länder i rött: mer än 30 dagar.

En viktig slutsats är att det finns stora skillnader mellan länder. Att några lyckats få ner väntetiderna betydligt mer än andra kan tolkas som att det finns en stor förbättringspotential hos de länder som för närvarande har särskilt tidskrävande procedurer.

Hur effektiva handelsprocedurer har EU-länder?

Medan Figur 1 illustrerade exportländernas egna procedurer så påverkas dessa länders exportmöjligheter också av importprocedurerna i de länder man skeppar varor till. Som framgår av Tabell 1 så finns det stora skillnader mellan EU-länderna gällande hur lång tid det tar att uppfylla alla importprocedurer. I de allra mest effektiva länderna, såsom Danmark, tar det bara fem dagar att uppfylla alla importprocedurer, och Sverige ligger med

sina sex dagar inte långt efter. I de minst effektiva länderna, där Grekland är ett exempel, krävs det däremot fem gånger så lång tid, det vill säga hela 25 dagar.

Tabell 1: Importprocedurer i EU-länderna

EU-land	Antal dagar för att uppfylla samtliga importprocedurer	EU-land	Antal dagar för att uppfylla samtliga importprocedurer
Cypern	5	Irland	12
Danmark	5	Lettland	12
Estland	5	Rumänien	13
Luxemburg	6	Portugal	15
Nederländerna	6	Ungern	17
Sverige	6	Italien	18
Tyskland	7	Tjeckien	20
Finland	8	Bulgarien	21
Storbritannien	8	Slovenien	21
Österrike	8	Grekland	25
Belgien	9	Polen	25
Spanien	10	Slovakien	25
Frankrike	11	Malta	–
Litauen	11	Genomsnitt	13

Datakälla: Världsbanken, Doing Business Database.

Man kan alltså konstatera att trots att EU som en tullunion faktiskt enligt GATT-reglerna ska ha en gemensam handelspolitik gentemot omvärlden så möter tredje land i realiteten olika handelshinder beroende på vilket land inom EU man skickar sina varor till.

Förväntade effekter på internationell handel

Eftersom ineffektiva handelsprocedurer ger upphov till kostnader för företag som handlar över gränser så förväntar man sig att reformer på området har en inverkan på den internationella handeln. En uppenbar effekt är att handelsvolymerna på grund av ineffektiva procedurer är mindre än de annars skulle ha varit. Reformerna skulle alltså öka handelns storlek genom att företag skickar större volymer av de varor som handlas. Intressant nog finns det också en kanske mindre uppenbar effekt på vilka varor som alls handlas internationellt. För att ge några konkreta exempel; om det tar veckor eller till och med månader att uppfylla de nödvändiga procedurerna så finns det varor som inte klarar väntetiden. En typ av varor kan vara sådana som rent fysiskt

förstörs. Färska matvaror såsom mejeriprodukter, frukter eller grönsaker eller till exempel snittblommor är i hög utsträckning känsliga för väntetider, och blir väntetiden alltför lång så kommer företagen snabbt inse att det inte lönar sig att försöka sälja varorna på den internationella marknaden. Sammanfattningsvis så påverkas den internationella handel därför av ineffektiva handelsprocedurer både på så sätt att de varor som handlas skickas i alltför små volymer och genom att många varor som potentiellt kunde handlats inte skickas över gränserna alls.

Påverkar handelsprocedurer exportflöden?

Tabell 1 ovan illustrerar tydligt att exportörer i omvärlden möter olika höga handelshinder i form av importprocedurer beroende på vilket EU-land de exporterar till. Dessa skillnader har utnyttjats för att undersöka om det rent generellt är så att graden av effektivitet i handelsprocedurer påverkar hur stora volymer som handlas internationellt. Skattningar som inkluderar detaljerade bilaterala exportflöden till EU27-länder från samtliga länder i omvärlden visar att det finns en koppling mellan hur långa väntetiderna är i det aktuella EU-landet, och hur mycket länderna i omvärlden exporterar. Ju längre väntetider i importlandet, desto lägre exportflöden. Ett generellt resultat är att om man lyckas sänka väntetiderna med 1 procent, så ökar handelsflödena från länder i omvärlden med ungefär 0.4 procent. Detta resultat skiljer sig intressant nog inte särskilt mycket mellan exporterande höginkomst- och låginkomstländer, medan medelinkomstländerna faktiskt tycks uppleva en något mindre kraftig, men fortfarande signifikant, effekt.

EU-reform kan påverka omvärldens exportmöjligheter

Hur stor effekt skulle reformer i EU kunna ha på exportflöden från länder i omvärlden? För att svara på den frågan gjordes en simulering av EU-harmonisering där alla länder inom unionen hamnar på samma nivå av effektivitet i importprocedurerna (notera att detta alltså skulle innebära att EU till skillnad från i nuläget följde WTO:s regelverk). Simuleringen visade att om harmoniseringen innebar att alla EU-länder fick lika effektiva handelsprocedurer som de i nuläget bästa länderna har så skulle det genomsnittliga landet i omvärlden öka sin totala export till EU med 20 procent.

Å andra sidan, om EU inte kunde enas om en förbättring av procedurerna utan istället hamnade på en gemensam nivå motsvarande de i nuläget sämsta länderna, så skulle det genomsnittliga landet i omvärlden minska sin totala export till EU med runt 68 procent. De precis siffrorna ska givetvis tas med en rejäl nypa salt, men resultaten illustrerar ändå tydligt hur stora effekter på handeln som handelsprocedurerna potentiellt kan ha.

Det är också intressant att notera att eftersom väntetiderna för jordbruks- och livsmedelsvaror sannolikt ofta är längre än de som anges i den data som används, samtidigt som dessa produkter också kan misstänkas vara särskilt känsliga för väntetider, så bör de effekter som studien finner kunna vara ännu större inom jordbruks- och livsmedelsområdet.

Handelsprocedurer påverkar även graden av exportdiversifiering

För att undersöka om handelsprocedurer inte bara påverkar *hur mycket* som exporteras, utan även *vilka* samt *hur många* varor användes data över handelsprocedurrelaterade väntetider tillsammans med detaljerad statistik över importen på produktnivå till EU-länder från samtliga utvecklingsländer. I detta fall fokuserades det på exportländernas egna exportprocedurer. Det visade sig att länder med ineffektiva exportprocedurer tenderade att exportera färre varor, och intressant nog var effekten särskilt stor för differentierade varor. Resultaten indikerade att om väntetiden på grund av exportprocedurer sjönk med 1 procent, skulle mängden exporterade differentierade varor öka med 0.6 procent, medan mängden exporterade homogena varor skulle öka med 0.3 procent. En första slutsats att dra utifrån dessa resultat är att länder som effektiviserar sina exportprocedurer kan räkna med att uppnå en mera diversifierad export. Sett ur ett jordbruksperspektiv är det också intressant att resultaten antyder att medan enklare jordbruksprodukter möjligen inte är så känsliga för variationer i procedureernas effektivitet så ökar känsligheten när man går uppåt i förädlingskedjan. Exempelvis differentierade livsmedelsprodukter skulle alltså, enligt dessa resultat, kunna vara särskilt känsliga för denna typ av handelshinder.

Potential för EU-reform?

Ovan undersöktes effekten av exportprocedursreformer i de exporterande länderna själva. Det är dock också relevant att studera reform utifrån ett EU-perspektiv. Mot bakgrund av den arabiska våren gjordes därför en undersökning som fokuserar på integrationsprocessen mellan EU och länder i Norra Afrika och Mellanöstern (den så kallade Barcelonaprocessen). Resultaten visar att om EU-länderna skulle förbättra sina importprocedurer så att samtliga medlemmar når nivån i de nuvarande bästa länderna, så skulle ett genomsnittligt land i Norra Afrika eller Mellanöstern exportera 15 procent fler olika varor till EU.

Sammanfattande slutsatser

Vad kan då Sverige och EU göra för att underlätta en exportdriven tillväxt i utvecklingsländer? Resultaten pekar på att förenklingar av handelsprocedurer kan vara ett effektivt sätt att både öka exportvolymerna och bidra till en mera diversifierad och därmed mindre sårbar export. Dessa positiva effekter uppstår då EU förbättrar sina importprocedurer så att de inte hindrar handeln mer

än nödvändigt, men de exporterande länderna kan också förbättra sin egen situation genom att förenkla de egna exportprocedurerna. Mycket tyder på att potentialen för handelsvinster är särskilt stor inom jordbruks- och livsmedelsområdet.

Författare

Maria Persson

Denna policy brief är utförd vid nationalekonomiska institutionen, Lunds universitet, på uppdrag av AgriFood Economics Centre.

Källa

De presenterade resultaten bygger på artiklarna "Completing the European Union Customs Union: The Effects of Trade Procedure Harmonization" (kommande i tryck i *Journal of Common Market Studies*), "Reaping the Effects of Deeper Euro-Med Integration Through Trade Facilitation" samt "Trade Facilitation and The Extensive Margin" (kommande i tryck i *Journal of International Trade and Economic Development*). De två första artiklarna är författade av Yves Bourdet och Maria Persson, medan Maria Persson är ensam författare till den tredje.

Mer information

Maria Persson
E-post: maria.persson@nek.lu.se
Telefon: 046 – 222 46 70

**Vad är AgriFood
Economics
Centre?**

AgriFood Economics Centre utför kvalificerade samhällsekonomiska analyser inom livsmedels-, jordbruks- och fiskeriområdet samt landsbygdsutveckling. Verksamheten är ett samarbete mellan Sveriges lantbruksuniversitet och Lunds universitet och syftar till att ge regering och riksdag vetenskapligt underbyggda underlag för strategiska och långsiktiga beslut.

Kontakt

AgriFood Economics Centre
Box 730, 220 07 Lund
AgriFood Economics Centres publikationer kan beställas eller laddas ned på www.agrifood.se
